

Literatura.

Šedesát let Emanuela Chalupného, sborník vzpomínek, 1940, str. 115, cena 18 K.

Svobodná škola politických nauk vydala svému zasloužilému profesorovi sborník vzpomínek, které mají zejména osvětliti prostředí, v němž E. Chalupný žil. Jubilant byl dlouhá léta advokátem, avšak žádný z přispívatelů nevěnuje této jeho činnosti, kromě letmých vzpomínek, pozornosti, ani kolega Maria; a přece právní praxe měla důležitý vliv na celou sociologickou tvorbu jubilatovu. Chalupný chtěl vždy poznati skutečný život. Proto tolik péče věnoval výchově studentů, sokolů a skautů, ovšem nejen teoreticky, nýbrž osobně jako pilný cvičitel, turista a cestovatel. Právní prakti však Chalupný nahlédl do nejživotnějších zájmů a bolestí všech vrstev společenských. Těchto poznatků využil v pojednáních o právu ve všeobecné sociologii a hlavně ve speciální »Sociologii a filosofii práva a mravnosti« (dosud jen I. část, vyd. r. 1928) a právně reformních publikacích (Reforma soudního řízení, 1919, Reforma veřejné správy, 1919, Reforma trestního práva, 1931, Advokát a advokacie, 1922). V publikaci postrádáme životopis Chalupného a bibliografii. Mělo by býti kogentním, byť nepsaným předpisem, že každá jubilejní publikace o vědeckém pracovníku musí

*) Tato výtku týká se též publikace k oslavě šedesátin prof. Dr. Jana Kaprasy, *Miscellanea historico-juridica*, 1940, byť sborník byl jen věnován pracím o dějinách práva.

obsahovati autorisovanou biografii a bibliografii, čímž nejlépe usnadní se spolehlivé poznání života a díla každého jubilanta.*) Pro tyto hodnoty každý rád promine oslavné publikaci i to nějaké přehnané a tím naivní nadšení a nekritičnost.

Koblížek.

Dr. Alois Brynda, Protektorátní příslušnost a domovské právo, 1940, str. 102, cena 20 K.

Vládní nařízení ze dne 11. ledna 1940 č. 19 Sb. přineslo zásadní úpravu protektorátní příslušnosti a proto je pro prakti velmi důležité, že Dr. Brynda opatřil toto významné nařízení důkladným komentářem. Upozorňuji zvláště na zajímavé exkursy, připojené k důležitým paragrafům (na př. poukaz na postupné odpoutání státní příslušnosti od domovské příslušnosti, str. 27 a j.); dále k ujasnění složitých problémů jistě účinně přispějí vhodné příklady. — Kromě komentovaného nař. č. 19/40 přináší kniha nařízení ze dne 20. dubna 1939 o německé úpravě státní příslušnosti, předpisy o slovenské a maďarské úpravě státního občanství, nařízení o oduzání státní příslušnosti Protektorátu ze dne 3. října 1939, dále výňatky starších norem (od r. 1813), které pro nabývání a pozbývání protektorátní příslušnosti dosud platí, dosud důležitý zákon ze dne 3. pros. 1863, č. 105 ř. z. o domovském právu a konečně předpisy o nabývání a pozbývání domovského práva, platné v březnu 1939 na Slovensku a Podk. Rusi.

Koblížek.

Z právní praxe.

Zaknihovati lze smlouvu o nabytí nemovitosti (dříve když schvalovací výměr administrativního úřadu nabytí pravomoci (po uplynutí 15denní lhůty).

V rozhodnutí Vážný 17.580 ze dne 1. II. 1940, R I 819/39, zabývá se nejvyšší soud případem, kdy na základě tržové smlouvy, schválené magistrátem hlav. města Prahy, byla podána žádost za vklad vlastnického práva k nemovitosti ještě před uplynutím 15 denní lhůty. Soud I. st.

vklad povolil, rekursní soud návrh zamítl a nejv. soud názor rekursního soudu schválil z těchto důvodů:

»Podle § 9, odst. 2 vlád. nař. č. 218/1938 Sb., jest nutno, aby k žádosti o knihovní zápis na základě právního jednání, ke kterému je podle tohoto nařízení potřebí úředního souhlasu, byl připojen výměr, jímž byl souhlas dán. Rozumí se samo sebou, že jest tu míněn výměr »pravoplatný«, a že nedostačí k povolení knihovního zápisu předložení výměru politického úřadu, který nenabyl dosud právní moci. V souzeném případě kupní smlouva ze dne 24. února 1939 jest opatřena potvrzením magistrátu hlavního města Prahy ze dne

8. července 1939, podle kterého souhlas podle vládn. nař. č. 218/38 Sb., byl udělen výměrem magistrátu hlavního města Prahy ze dne 8. července 1939. Pro povolení zápisu jest rozhodná doba podání knihovni žádosti (§ 93 kn. zák.). V té době ještě neuplynula lhůta k podání odvolání z tohoto výměru, ani nebylo předloženo potvrzení, že udělení souhlasu nabylo již právní moci. Nebylo tedy vyhověno předpisu § 9, odst. 2 vládn. nař. č. 218/1938 Sb., a proto neměl soud I. st. povoliti žádaný zápis.«

Zákaz propouštění soukromých zaměstnanců.

Podle § 1, odst. 1 vládn. nař. 323/1939 bylo ministerstvo sociální a zdravotní správy zmocněno, aby v dohodě se zúčastněným ministerstvem vyhláškou v Úředním listě stanovilo, že pracovní (učňovský) poměr lze sjednati a vypověděti jen se souhlasem úřadu práce. Takové opatření má býti vydáno buď všeobecně pro určité obvody, nebo hospodářská odvětví, nebo pro určité kategorie zaměstnanců, nebo pro jednotlivé závody. Sjednání pracovních poměrů, nebo výpovědi, dané bez předchozího souhlasu jsou »právně neúčinné«, ačli úřad práce nedá k tomu souhlas dodatečně; dodatečný souhlas však lze dáti jen ve zvláštních případech.

V § 2 cit. vládn. nař. pak jest stanoveno, ve kterých případech jest možno zrušiti pracovní poměr bez souhlasu úřadu práce, i když jinak by podle vyhlášky v Úředním listě souhlasu úřadu práce bylo zapotřebí.

Pro soukromé zaměstnance, uvedené v § 1 zák. č. 154/1934 o soukr. zaměst., tedy pro úředníky, obchodní pomocníky a jiné zaměstnance v podobném postavení, vyšla vyhláška předvídaná ve vládn. nař. 323/1939 teprve dne 14. března 1940 v Úředním listě č. 62, str. 1691 a má toto znění:

»Vyhláška ministra sociální a zdravotní správy

ze dne 26. února 1940, jedn. zn. D 2554-21/2, kterou se činí pro soukromé zaměstnance

ve vyšších službách opatření podle § 1, odst. 1 vládního nařízení ze dne 21. prosince 1939, č. 323 Sb., jímž se omezuje zrušování pracovních poměrů a přijímání pracovních sil.

V dohodě s ministerstvem průmyslu, obchodu a živností, ministrem veřejných prací, ministrem vnitra, ministrem financí, ministrem spravedlnosti a ministrem zemědělství, ustanovují, že předpisy shora uvedeného vládního nařízení, podle nichž lze pracovní (učňovský) poměr vypověděti jen se souhlasem úřadu práce, se vztahují na výpovědi, dané ke dni 31. března 1940 nebo ke dni pozdějšímu soukromým zaměstnancům, uvedeným v § 1 zákona ze dne 11. července 1934, č. 154 Sb., o pracovním poměru soukromých úředníků, obchodních pomocníků a jiných zaměstnanců v podobném postavení (zákon o soukromých zaměstnancích).«

K tomu jest poznamenati:

1. Bez souhlasu úřadu práce jest zapověděno pouze zrušiti pracovní poměr výpovědí, nikoliv však sjednati jej.

2. Nezáleží na tom, dává-li výpověď buď jenom zaměstnavatel nebo jenom zaměstnanec, neboť zrušení pracovního poměru výpovědí bez souhlasu úřadu práce jest účinné pouze, zrušuje-li se poměr dohodu («dává-li se výpověď v dohodě s druhou stranou»), anebo v ostatních případech § 2 vládn. nař. 323/1939.

3. Vyhláška stanoví zpětnou působnost, avšak jen v rámci vládn. nař. 323/1939. Podle § 8 vládn. nař. 323/1939 totiž ustanovení celého vládního nařízení se nevztahují na takové výpovědi pracovních poměrů, které se staly před účinností vládního nařízení, čili před 30. XII. 1939. Podle našeho názoru stačí, aby výpověď byla dána před 30. XII. 1939, i když výpovědní lhůta měla uplynouti teprve dne 31. března 1940 nebo později. V takovém případě by nebylo zapotřebí souhlasu úřadu práce. Při tom však podle našeho názoru musí jíti o případ, kdy delší výpovědní lhůta mezi stranami skutečně patřila jako součást pracovního

poměru, ať již podle ujednání nebo podle zákona. Nestačilo by proto, kdyby jedna ze stran na místo šesti-
nedělní výpovědi k 31. březnu 1940
dala k tomuto termínu výpověď již
29. XII. 1939, ač k tak dlouhé výpo-
vědní lhůtě nebyla povinna.

4. Podle § 1, odst. 2 vlád. nař. 323/
1939 jest výpověď, daná bez
předchozího souhlasu úřadu práce,
jinak nutného, »právně neúčinná«.
Nejde tedy o případ, který má
na mysli § 38, odst. 1 zák. o soukr.
zam., když mluví o následcích »vý-
povědi nesprávně dané, která
nebyla ihned odvolána, jakmile vy-
povídající byl na nesprávnost upo-
zorněn«.

Okolnost, že výpověď jest právně
neúčinná, má za následek, že se pra-
covní poměr nezrušil, trvá, nenasta-
ne okamžitá splatnost nároků za-
městnancových, nýbrž jeho nároky
jsou nadále splatné tak, jako by
žádná výpověď nebyla dána. Obě
strany jsou vázány v pracovním po-
měru setrvati a plniti povinnosti
z něj plynoucí. Nepočíná proto také
běžeti promlčecí lhůta šestiměsíční
podle § 40 zák. o soukr. zam.

5. Ještě k otázce, kdy jest možno
pokládati výpověď za danou »v do-
hodě s druhou stranou pracovního
poměru«. Předpokládá se, že tato
dohoda byla při dání výpovědi, nebo
stačí dohoda dodatečná? Jest totiž
jasno, že odpor druhé strany bude
nejčastěji prýštití z toho, že druhá
strana po výpovědi nenašla ještě
náhradu (buď nové zaměstnání nebo
nového zaměstnance). Jakmile tako-
vou náhradu nalezne, jistě dá sou-
hlas a nastane pak »dohoda«. Podle
obecných zásad nemůže býti námi-
tek proti tomu, aby tato dohoda na-
stala i po dání výpovědi, třeba
i těsně před uplynutím výpovědní
lhůty. Zkoumáme-li pak účel vládní-
ho nařízení čís. 323/1939, máme za
to, že ani s tohoto hlediska nebude
námitky proti názoru, že dodatečný

souhlas s výpovědí dostačí, a zbavuje
úřad práce povinnosti rozhodnouti.

Tím však přicházíme k velmi zají-
mavé otázce praktické.

V § 1 vlád. nař. 323/1939 se mluví
o »předchozím« souhlasu úřadu prá-
ce. To znamená, že normální případ
si představoval zákonodárce tak, že
výpověď bude dána teprve až žádost
o rozhodnutí úřadem práce bude vy-
řízena! Pro přetíženost úřadu práce
jest však počítati s tím, že velmi
často nebude žádost vyřízena tak
brzy, aby bylo možno ještě výpověď
dátí včas. Proto se také v § 1, odst. 2
mluví o možnosti »dodatečného
souhlasu« úřadu práce, který
však lze dátí jen ve zvláštních
případech. V praxi zajisté bu-
dou výpovědi dávány, pokud nedošel
již souhlas úřadu práce, s dodatkem,
že se dávají »pod podmínkou, že vý-
pověď bude účinná, dá-li úřad práce
svůj souhlas«. Pro výpovědi, dané
k 31. III. 1940 to platí i bez takové
doložky samo sebou, neboť vyhláška
byla vydána teprve 14. března 1940
a poslední den, kdy bylo možno dátí
nejkratší zákonnou výpověď, uplynul
17. února 1940, kdy o vyhlášce ne-
bylo ještě ponětí. V zájmu stran je,
aby věděly hned, zda výpověď je
účinná, proto mimo případy výpo-
vědi do 31. března 1940 je nutno
»dodatečné« schvalování pokládati za
nežádoucí.

V jakém vztahu však jsou všechny
tyto praktické možnosti k ustano-
vení § 9 vlád. nař. 323/1939?

Podle tohoto ustanovení se tres-
tají velmi přísně

- a) jednání,
- b) nebo opomenutí,
- c) jakož i pokus jednání proti
předpisu.

Jest tedy otázkou, zda důsledně
přehlížení předpisu, podle něhož má
býti souhlas vyžádán především vždy
jako »předchozí souhlas«, může býti
pokládáno za nějaký pokus jednání
proti předpisu, spáchaný stranou

v očekávání, že snad přece jen druhá strana dá dodatečný souhlas k výpovědi, a že takovým způsobem se stane rozhodnutí úřadu práce zbytečným.

Dodatek:

Ministerstvo sociální a zdravotní správy vydalo všem úřadům práce a jejich pobočkám k vyhláše ze 14. III. 1940 směrnice ze dne 14. března 1940 j. zn. E 2360-13/3. O tom, jak úřady práce v jednotlivých případech mají postupovat, uvádějí směrnice dle Průmyslového věstníku č. 13 ročník 27 toto:

Má-li být udržen pracovní mír potřebný v dnešní době i žádoucí rovnováha hospodářského života, bylo nutno umožnit úřadům práce, aby podle vládního nařízení čís. 323/39 Sb. zkoumaly v každém jednotlivém případě důvodnost výpovědi a případně odepřely souhlas tam, kde výpověď není odůvodněna hospodářskými poměry podniku.

Vyhláška se vztahuje toliko na zákaz propuštění zaměstnanců ve vyšších službách, podléhajících ustanovení zákona čís. 154/34 Sb. Úřady práce budou se při rozhodování o návrhu na udělení souhlasu k výpovědi pracovního poměru těchto zaměstnanců řídití směrnicemi, které byly vydány dne 21. února 1940 pod jedn. zn. E 2360-7/2. Při posouzení skutkových předpokladů návrhu podaného zaměstnavatelem budou vždy zkoumatí důvody, pro něž byla výpověď dána; srovnají hospodářské poměry podniku se sociálními poměry zaměstnance a jeho možnosti naléztí nově zaměstnání. Při tom budou úřady práce dbáti správně toho, aby podnik, ukáže-li se toho nutnost, postihl výpovědí především zaměstnance hospodářsky zdatnější, svobodné a naopak ponechal v zaměstnání ženaté a z nich zejména živitele rodiny. Odepřením souhlasu nemá však podnik býti nikterak zatížen nad svoji hospodářskou únosnost.

Oprávněnost a hospodářské odůvodnění výpovědi bude podle obsahu vyhlášky přezkoumáno také u těch pracovních poměrů, které byly již vypověděny ke dne 31. března 1940.

Předčasné propuštění zaměstnance pro neschopnost zaviněnou nedostatkem odborného vzdělání a zkušenosti.

§ 34 zák. ze dne 11. července 1934 č. 154 Sb. o soukromých zaměstnancích vypočítává v odst. č. 1 až 6 důvody, z nichž je zaměstnavatel oprávněn předčasně propustiti

svého zaměstnance. Výpočet důvodů těch není taxativní, jak plyne z dikce tohoto ustanovení (»zejména«). Ustanovení § 34 jsou převzata pouze s nepatrnými doplňky z textu § 27 zákona o obchodních pomocnících č. 20/1920 Sb. Slovem »předčasně« míní se ve smyslu § 32 zák. č. 154/34 Sb. propuštění před uplynutím času, na něž pracovní poměr je smlouven, resp. propuštění bez výpovědi, byl-li poměr ujednan na neurčitý čas. Demonstrativní výpočet § 34 lze úmluvou pozměnití, pokud ovšem by se úmluva nepřičila dobrým mravům nebo zákonu. Nelze tudíž na př. smluviti, že pracovní poměr lze zrušiti kdykoli bez důležitého důvodu, neboť by byly porušeny kogentní předpisy §§ 31, 32 cit. zák. Dobrým mravům přičí se zase úmluva o úplné nezrušitelnosti pracovního poměru.

Ustanovení § 34 cit. zák. nederogují však platné předpisy, omezující oprávnění k předčasnému propuštění, obsažené v různých normách speciálních, jako v zák. ze dne 25. II. 1920, č. 144 o závodních a revírních radách při hornictví, ze dne 12. VIII. 1921, č. 330 o závodních výběrech, v § 55 zák. o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců z 21. II. 1929, č. 26, v čl. IV. z. ze 24. I. 1934, č. 6 a vl. nař. z 20. IV. 1934 č. 78 a zák. z 31. III. 1925 č. 61 o služebním cvičení.

Mezi důležitými důvody, z nichž lze zaměstnavateli předčasně zrušiti pracovní poměr, uvádí § 34 pod č. 2 neschopnost zaměstnancovu ke konání prací, k nimž je dle smlouvy, ať individuální či kolektivní, povinen. Není-li v těchto smlouvách přesně vytčena povinnost zaměstnancova, pak dlužno druh, rozsah a způsob prací určití dle § 4, odst. 3 cit. zák. Pojem neschopnosti dle § 34, č. 2 je totožný s neschopností v § 33, odst. 1 uvedenou. Neschopností se tu míní souhlasně s § 26 z. č. 20/1910 buď neschopnost tělesná neb neschopnost duševní, jež má za následek, že zaměstnanec v dohledné době nebude

moci práce mu uložené s úspěchem vykonávat. Musí tudíž jíti o neschopnost rázu trvalejšího, jak lze usuzovati z ust. § 34, č. 5.

Pojem neschopnosti fyzické (úraz, nemoc a pod.) nepotřebuje bližších úvah. Musí ovšem jíti o úraz neb nemoc, kterou si zaměstnanec sám zavinil, poněvadž v opačném případě dlužno použití ust. § 34, č. 5.

§ 34, č. 2 zahrnuje pod pojem »neschopnost« i nezpůsobilost zaměstnancovu k výkonu svěřených prací, způsobenou nedostatky duševními, neboť odst. č. 2 nečiní vůbec rozdíl mezi neschopností tělesnou a duševní a kdyby měl zahrnovati pouze neschopnost po stránce fyzické, bylo by to zákonodárcem výslovně vyloučeno.

Neschopnost duševní může spočívat v nedostatečné předběžné odborné erudici, nedostatku potřebné praxe atd. (na př. u stavitelského asistenta, korespondenta, účetního). I zde musí jíti o nezpůsobilost zaviněnou si zaměstnancem samotným, což však je z povahy tohoto nedostatku samozřejmo. Důvodem § 34, č. 2 k předčasnému propuštění nebude pouze ojedinělé opominutí neb menší chyba, zaviněná příležitostným přehlédnutím, jaká se každému i řádnému zaměstnanci může přihoditi, nýbrž je třeba takových poklesků, jichž povaha neb počet svědčí o tom, že jde o skutečnou nezpůsobilost k výkonu svěřeného úkolu, nikoli snad pouze o menší mezery v předběžné průpravě teoretické neb praktické. Musí dále jíti o duševní neschopnost k výkonu zaměstnání rázu trvalejšího, kterou nelze dohoniti jen krátkou přípravou neb kratší praxí.

Zaměstnavatel při propuštění nemusí udati zaměstnanci důvod, ze kterého ho propouští, neboť zákon nikde udání důvodu nepředpisuje. Ustanovení § 7, odst. 5 požaduje udání důvodu pouze při odstoupení od pracovní smlouvy, nikoli při předčasném zrušení již existujícího pracovního poměru. Povinností zaměstnavatelovou však bude, aby ve sporu prokázal tento důvod k předčasnému propuštění na základě konkrétních skutečností, neboť

nestačí se dovolávati pouze povšechným tvrzením neschopností bez uvedení okolností ji odůvodňujících.

Lhůta k uplatnění důvodu neschopnosti dle § 34, č. 2 není v zákoně výslovně stanovena (§ 35 a contr.). Je proto požadovati na zaměstnavateli, aby zmíněný důvod uplatnil ve lhůtě přiměřené okolnostem. Ze samotné okolnosti, že zaměstnavatel nepropustil zaměstnance pro neschopnost ihned, jakmile ji zjistil, nelze souditi na vzdání se práva předčasného propuštění z tohoto důvodu. Ostatně přesvědčení zaměstnavatelovo o neschopnosti svého zaměstnance nemusí vzniknouti již po prvním pochybení, nýbrž i teprve celou řadou po sobě jdoucích závad. Důvod § 34, č. 2 nemůže však přesto býti uplatňován zaměstnavatelem kdykoli, nýbrž bez zbytečného odkladu, neboť by se pak důvodně mohlo míti za to, že si přes chyby svého zaměstnance chce ponechat dále ve službě. Soud však musí zkoumati při řešení této otázky okamžik vzniku přesvědčení zaměstnavatelova o neschopnosti propuštěného zaměstnance, kterýžto, jak již bylo řečeno, nemusí spadat i v jedno se zjištěním první závady.

Jinak však dlužno věc posuzovati v tom případě, když před zjištěním duševní neschopnosti zaměstnavatelem prodělal u něho zaměstnanec pracovní poměr na z k o u š k u, aniž by tento byl zrušen. Dle § 30, odst. 2 lze tento poměr zrušiti v prvním měsíci kdykoli bezdůvodně. Prodloužení jednou smlouvenou zkušební dobu nelze. Pokračováním v pracovním poměru po uplynutí zkušební doby se zaměstnavatelovým vědomím nastává poměr ujednaný na neurčitý čas.

Ustanovením § 30 chce dáti zákonodárci možnost oběma stranám poznati podmínky, v jakých se bude jejich budoucí pracovní poměr po změně v poměr definitivní vyvíjeti. Stranám je tu umožněno, aby se bez rizika vázanosti výpovědní lhů-

tou, resp. dobou, na niž by byla uzavřena definitivní pracovní smlouva, mohly volně rozhodnouti buď ke zrušení tohoto provisorního poměru či k jeho přeměně v definitivní a to buď výslovnou novou úmluvou neb mlčky pokračováním v započatém poměru. Ustanovení o zkušební době jsou dána v první řadě v zájmu zaměstnavatelů, aby se mohli řádně přesvědčiti o schopnostech nového zaměstnance po stránce odborného vzdělání i osvojení praxe a zkušeností. Neschopnost duševní není stavem nepředvídatelným pro toho zaměstnavatele, který má možnost a i povinnost věnovati svému zaměstnanci ve zkušební době takovou péči, aby se mohl o jeho kvalitách přesvědčiti a dle tohoto seznání se pak rozhodnouti o propuštění jeho či ponechání. Opomine-li zaměstnavatel toto zjištění, pak svou vinou zmařil účel zkušební doby, která je v první řadě újmou zaměstnancovou a zůstala-li opominutím povinné péče nevyužita, pak to dlužno přičísti k tíži zaměstnavatele samotného a na jeho riziko jde pozdější zjištění zaměstnancovy duševní neschopnosti. Zcela jinak se má věc, jde-li o neschopnost fyzickou, kterou, i když byla prodělána s úspěchem zkušební doba, nemůže ani bedlivý zaměstnavatel předvídati, jak plyne z povahy této neschopnosti (úraz, nemoc). V § 34, č. 2 není sice žádná omezení ani rozlišení, zda předcházela pracovní poměr na zkoušku dle § 30, odst. 2 neb 3, leč z posouzení znění obou uvedených paragrafů v jejich souvislosti je přisvědčiti názoru v komentáři Hartmanově (1934, str. 241) k zákonu č. 154/34 Sb., že takové neschopnosti, jež je následkem menšího vzdělání, školenosti a zkušeností nelze již použiti jako důvodu k předčasnému zrušení pracovní smlouvy, když jsou uplynutí zkušební doby je pokračováno v pracovním poměru, který lze pak zrušiti pouze jako poměr, uzavřený na neurčitou dobu, t. j. výpovědí (§ 31)

nebo předčasně dle § 34 s výjimkou důvodu č. 2, pokud jde o neschopnost duševní. Při opačné interpretaci by zaměstnanci byli příliš vydáni na milost svým zaměstnavatelům, kteří by pak mohli pod rouškou § 34, č. 2 obcházeti smluvní ustanovení o době pracovního poměru nebo o povinnosti výpovědi (§ 31), poněvadž by se pak vždy nalezl nějaký nesouhlas jednání zaměstnancova s odbornými náhledy zaměstnavatelovými.

Pisatel však nesouhlasí s názorem uvedeným v citované komentáři na str. 181, že ustanovení § 30, odst. 2 o neprodlužitelnosti zkušební doby je předpisem povahy pouze dispositivní, poněvadž prý na uvedenou záповěď není stanovena sankce. Toto ustanovení o neprodlužitelnosti zkušební lhůty je novotou proti § 19, odst. 3 z. č. 20/1910 ř. z. a zákon chce tímto čeliti šikanování zaměstnanců odkládáním uzavření definitivní pracovní smlouvy a znemožniti zaměstnavatelům, aby využili jich po příp. jen v době konjunktury nebo v sezoně a pak je bez náhrady propustili.

Kogentní povahu citovaného ustanovení lze spatřovati především ve slově »nesmí«, kterým zákonodárce jasně vyslovil úmysl, aby norma § 30, odst. 2, posl. věta byla normou velící. Okolnost, že toto ustanovení není uvedeno ve výpočtu § 53 cit. zák., na věci nic nemění, neboť výpočet kogentních norem v tomto paragrafu uvedený není úplný ani vyčerpávající (viz rozh. č. 17.089).

Otázka, zda lze propustiti zaměstnance pro duševní neschopnost, když byl týž uspokojil v předcházející zkušební době, nebyla dosud Nejvyšším soudem řešena.

V praxi vyskytla se tato otázka u okresního soudu v Poličce, který ji rozhodl, jak shora uvedeno, přičemž krajský soud v Chrudimi rozsudek potvrdil a vyhradil dovolání pro zásadní povahu otázky. Dovolání podáno nebylo. Mir. Černý.

Kauce za vedlejší závazky při poplatkových úlevách konversních.

Poplatkové úlevy při konversi dluhů podle zákona z 22. února 1907, č. 49 ř. z. platí zásadně také pro kauci vymíněnou za úroky a jiné vedlejší závazky převzaté dlužníkem.

Při nestejně výši konvertovaného dluhu a nové zápůjčky náleží osvobození podle tohoto zákona jen pro částku, která je určena ke konversi starého dluhu. (Z rozdílu, oč nová zápůjčka převyšuje starou, platí se poplatky podle obecných předpisů (§ 6 cit. zák.).

Podobné ustanovení o kauci je v § 9 prov. nař. min. financí s min. práv. z 25. února 1907, č. 50 ř. z. Jestliže kauce k zajištění vedlejších závazků u nové zápůjčky jest větší než kauce vymíněná pro vedlejší závazky u staré zápůjčky, mají se zapřavit z rozdílu poplatky podle všeobecných předpisů poplatkových zákonů.

Podle bodu 11 instrukce k zákonu č. 49/1907 ř. z. vydané výnosem min. financí ze 14. března 1907, č. 19.154 (popl. příloha k Věst. min. fin. č. 5 z r. 1907) jsou ve smyslu § 2 cit. zák. předmětem poplatkových úlev výmazné a dlužní listiny (dluhopisy a postupní listiny) a knihovní zápisy.

Při nestejně výši zápůjček, má se zapřavit 1. vedle kolkového poplatku 5 K z každého archu

a) výmazného prohlášení a

b) dlužní listiny

poplatky podle stup. II. z rozdílu obou zápůjček;

2. z knihovního zápisu práva zástavního poplatek vkladní (1%) a to z rozdílu, o který je nová zápůjčka větší než konvertovaný dluh, přesahuje-li úhrn zápůjčky 200 K a dále z rozdílu, o který je jistota k zajištění vedlejších závazků u nové zápůjčky větší než jistota za vedlejší závazky u staré zápůjčky.

Toto ustanovení doplnilo ministerstvo financí výnosem ze 6. června 1907, č. 70.472 (popl. příl. č. 15, z r.

1907), ve kterém připomenulo, že uvedeným ustanovením bodu 11 instrukce nemělo býti ničeho měněno na platném právním stavu a proto zůstávají i dále směrodatnými nálezy správního soud. dv. ze 27. VI. 1905, č. 7221 a ze 17. V. 1907, č. 5482 uveřejněného v popl. příl. č. 11 z r. 1905 pro zpoplatňování jistot za vedlejší poplatky v dlužních listinách a výmazných prohlášeních.

V cit. nálezech rozhodoval správ. soud. dv. o vyměřovacím základu u dlužního úpisu (Budw. F 3714/05) a u výmazného prohlášení (Budw. F 3588/05) a to takto:

Je-li v listině o zápůjčkovém právním jednání (dlužním úpisu) zřízeno zástavní právo za pohledávku a vedlejší závazky, pro které je stanovena jistota, jest základem poplatku podle saz. pol. 73/36 č. 2 písm. b) p. z. jen dlužná pohledávka (Budw. F 3714/1905).

Při vyměření poplatku z výmazného prohlášení, které se vztahuje nejen na zástavní právo za hypotekární pohledávku, nýbrž i na jistotu za vedlejší závazky (náhradu daní, pojistné atd.) má se k hlavní pohledávce připočísti také částka jistoty (Budw. F 3588/1905).

Správní soud. dv. rozhodl kromě toho také o kauci při vkladném. Byla-li jistota za vedlejší závazky, které byly převzaty dlužníky v dlužním úpisu, nepožívají již ze zákona stejného knihovního pořadí s hlavní pohledávkou, zapsána číselně určenou částkou, buď tato jistota pojata podle § 15 popl. zák. a pozn. 2 k saz. pol. 102/45 zák. z 13. prosince 1862, č. 89 ř. z. do vyměřovacího základu pro vkladní poplatek. (Nál. ze 17. V. 1905, č. 5479, Budw. F 3589, popl. příl. č. 11 z r. 1905, nál. z 2. XI. 1909 č. 7921, Budw. F 7156, nál. ze 14. IX. 1911 č. 9500, Budw. F 8401.)

Z uvedených ustanovení a nálezů plyne pro zpoplatnění či osvobození jistoty za vedlejší závazky při konversích toto:

1. Poplatky z listin.

a) Do vyměřovacího základu poplatku z dlužního úpisu se jistota za vedlejší závazky nezapočítává.

b) Pro vyměření poplatku z výmazného prohlášení je rozhodným obsah listiny. Ve skutečnosti bude prohlášení obsahovat zpravidla jen svolení k výmazu jistoty nejvýše do částky, která odpovídá nekonvertované části pohledávky. Část jistoty, která připadá na konvertovanou část pohledávky, není třeba vymazovat, neboť slouží k zajištění vedlejších závazků nové pohledávky. Pakliže však výmazné prohlášení obsahuje svolení k výmazu jistoty za vedlejší závazky staré pohledávky, buď celé, ač se konvertuje jen část pohledávky, aneb z větší části, než připadá na konvertovanou část pohledávky, pak pro osvobození jistoty platí stejné zásady jako dále, u poplatku vkladního.

Je-li svolení k výmazu obsaženo v kvitanci, kterou se stvrzuje jen zaplacení pohledávky bez příslušenství, podléhá tato listina poplatku podle skup. II. z kvitované pohledávky a kolku 5 K. (Srov. nář. Budw. F 5468/07, 5658/07, 6090/08 a Boh. F 1240/23).

2. Poplatek ze zápisu práva zástavního.

Výše citované ustanovení bodu 11 instrukce uvádí jako základ pro výpočet poplatku při částečném osvobození rozdíl zápůjček a »dále« rozdíl jistot. Z toho, že jsou uvedeny oba základy vedle sebe (arg. slůvko: »dále«) lze souditi, že mají být zvlášť porovnány zápůjčky a zvlášť jistoty za vedlejší závazky.

Uvážíme-li, že vedlejší závazky, a tedy i kauce pro ně zřízená, jsou akcesoriem hlavní pohledávky, pak nutně i kauce za vedlejší závazky

sdílí osvobození pohledávky do té míry, jako pohledávka sama. Náleželi-li osvobození podle §§ 2 a 6 zák. č. 49/1907 ř. z. jen pro tu část nové zápůjčky, která je určena ke konverzi staré, pak důsledně náleží osvobození také pro tu část jistoty za vedlejší závazky u nové zápůjčky, která je určena ke krytí jistoty konvertované části staré zápůjčky.

Pro stanovisko, že náleží osvobození poměrné části jistoty svědčí nepřímě i celková tendence zákona č. 49/1907, který poskytuje úlevy při konverzi hypotekárních dluhů jen tehdy, zmenšuje-li se břemeno dlužníka. Ve shodě s tím je zřejmé i osvobození jistoty za vedlejší závazky v nezvýšené výši.

Příklad 1.

Stará pohledávka 100.000 K vedl. závazky do 10.000 K, konvertováno 60.000 K, vedl. závazky do 6.000 K. Zapraví se: z dlužního úpisu kolek 5 K (z archu), z výmazného prohlášení kolek 5 K a z rozdílu zápůjček (100.000 K — 60.000 K =) 40.000 K a vedl. záv. (10.000 K — 6.000 K =) 4.000 K, celkem ze 44.000 K — stup. II. = 440 K. Je-li však svolení k výmazu obsaženo v kvitanci, kterou se stvrzuje jen zaplacení pohledávky bez příslušenství, platí se stupnicový poplatek jen z kvitované pohledávky, t. j. 400 K (kromě uvedeného kolku 5 K).

Příklad 2.

Stará pohledávka 100.000 K, vedl. závazky do 10.000 K; nová pohledávka 60.000 K, vedl. závazky do 9.000 K. Zapraví se: z dlužního úpisu kolek 5 K (z archu), z výmazného prohlášení kolek 5 K a z rozdílu zápůjček (100.000 K — 60.000 K =) 40.000 K a vymazované části vedl. záv. 1000 K, celkem 41.000 K — stup. II. = 410 K. Je-li svolení k výmazu v kvitanci, platí totéž co u příkladu 1: Vkladní poplatek z neosvobozené části jistoty za vedlejší závazky (9.000 K — 6.000 K =) 3.000 K — 1% = 30 K.

(Pozn. zákon č. 111/1923 Sb. v § 3, odst. 2, také stanoví výslovně povinnost zapraviti při překročení přípustného zvýšení úrokové míry poplatek vkladní »i z poměrné části vedlejších závazků«). BOURA.

Autoři článků v tomto čísle:

Okr. soudce v Hradci Králové Dr. Josef Havelka, koncip. fin. prok. v Praze Jaroslav Málék, vrchní min. komisař Nejv. úč. kontr. úřadu Dr. František Muchka, s. rada Pracov. soudu v Praze Dr. Josef Kroc, okr. soudce v Poličce Dr. Miroslav Černý, vrch. kom. min. fin. Dr. Josef Boura.